

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv.
Psychology. № 1(17), pp. 41-46 (2023)
UDK 159.923:159.952
DOI: [https://doi.org/10.17721/BPSY.2023.1\(17\).6](https://doi.org/10.17721/BPSY.2023.1(17).6)

ISSN 2518-1378
© Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Publishing and Polygraphic Center "Kyiv University", 2023

Катерина МІЛЮТИНА, д-р психол. наук, проф.
ORCID ID: 0000-0003-0013-2989
e-mail: katerinamilutina1963@gmail.com
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Маргарита ОБУХОВА, студ.
ORCID ID: 0009-0006-7394-4995
e-mail: margosha.ob.2001@gmail.com
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ПОЛЕЗАЛЕЖНІСТЬ / ПОЛЕНЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК ЧИННИК ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПОДОРОЖУВАННЯ

Вступ. Наявність засобів відновлення нормативного психічного стану, підвищення стресостійкості є максимально актуальною проблемою сьогодення. Подорожування як спосіб дозвілля та рекреації започаткувалося не так і давно – з другої половини ХХ ст. Бажання змін і життєвого руху є несвідомим природним прагненням розвитку і прояву індивідуальних дослідницьких стратегій та пізнавальних процесів, тобто когнітивного стилю. Метою було висвітлення результатів пілотажного дослідження зв'язку полезалежності / полenezалежності з індивідуальним стилем рекреаційної діяльності (подорожуванням).

Методи. Було використано такі методи: тест включених фігур Готтшальдта, анкетування та поглиблене інтерв'ю. Вибірку становило 20 осіб ($N = 20$), з яких 11 жінок та 9 чоловіків віком від 20 до 25 років. Усі учасники брали участь в обстеженні добровільно, з усвідомленою згодою.

Результати. Виявлено, що серед полезалежних респондентів як варіант подорожей 7 осіб обрали "в межах країни", "за кордон" і "на природі", 3 особи – "по своєму місту" і "в "екзотичні" країни". Як спосіб подорожей 8 осіб обрали "літак", 5 – "пішки" і "автобус", 4 – "потяг" і "автівка". Жоден не обрав "велосипед або човен". У вподобаннях щодо оточення у подорожах 5 осіб воліли б самотійно подорожувати, 9 – у парі. Як варіант подорожей серед полenezалежних 5 осіб обрали "по своєму місту" і "за кордон", 4 – "в "екзотичні" країни", 3 – "на природі" і "по своєму місту". Як спосіб подорожей 6 осіб обрали "пішки", 4 – "автівка" і "літак", 3 – "потяг", "автобус" і "велосипед". Вибір оточення у подорожах був таким: 5 осіб обрали "самотійно" і "в парі", 3 – "з туристичною групою". Цікаво, що полenezалежні респонденти не обрали варіанти "своїм містом" та майже не обирали – "на природі".

Висновки. Було розкрито, що полезалежні особи мають тенденцію до вибору подорожей лише самотійно чи у парі. Натомість полenezалежні досліджувані частіше воліють подорожувати своєю країною або за кордон, зрідка потягом, автобусом чи велосипедом, проте готові проводити цей час як самотійно, так і в парі чи з туристичною групою.

Ключові слова: Когнітивний стиль, полезалежність, подорожі, молодь, психологія рекреації.

Вступ. Засоби відновлення нормативного психічного стану, підвищення стресостійкості є максимально актуальною проблемою сьогодення. Подорожування як спосіб дозвілля та рекреації започаткувалося не так і давно – з другої половини ХХ ст. Бажання змін і життєвого руху є несвідомим природним прагненням розвитку і прояву індивідуальних дослідницьких стратегій та пізнавальних процесів, тобто когнітивного стилю, як розширення меж резильєнтності, рівня адаптивності, толерантності до невизначеності тощо. Вважається, що представникам полезалежного когнітивного стилю притаманно довіряти наочним враженням, оцінюючи все довкола, та мати підтримку і опору в ролі інших, тобто вони спираються на зовнішнє поле, а представники полenezалежного стилю, навпаки, покладаються на власний життєвий досвід і самоорганізацію, тобто мають опору на внутрішнє поле. При цьому досліджень впливу цієї характеристики на індивідуальний стиль рекреаційної діяльності не проводилось.

Метою нашої статті є висвітлення результатів пілотажного дослідження зв'язку полезалежності / полenezалежності з індивідуальним стилем рекреаційної діяльності (подорожуванням).

Було використано такі **методи**: тест включених фігур Готтшальдта, анкетування та поглиблене інтерв'ю.

Огляд літератури. У всьому світі зростає зацікавленість у вивченні рекреаційної діяльності людини. Це пов'язано з вивільненням часу на дозвілля, розвитком рекреаційних бізнесів і, зокрема, туристичного бізнесу. Розглядаються різні напрями досліджень – соціально-психологічні, вікові особливості подорожування, особ-

ливості когнітивного стилю та можливість зміни рекреаційних стратегій. Зупинимось детальніше на результатах попередніх досліджень. Було досліджено новий зв'язок між соціально-економічним статусом мандрівників у дитинстві та прийняттям рішення про подорож (Kim, Giroux, Park, & Lee, 2022). Ми припускаємо, що мандрівники з гіршого соціального статусу в дитинстві або з дефіцитним / непередбачуваним оточенням більш схильні уникати екстремальних варіантів у наборі вибору. Дитинство у складних життєвих обставинах негативно пов'язане з огидою до крайнощів у різноманітних подорожах. Ми також демонструємо, що загальна схильність до ризику опосередковує зв'язок між складними життєвими обставинами в дитинстві та відразу до екстремальних дій у прийнятті рішень про подорожі. Нарешті, автори показують, що дитинство у складних життєвих обставинах з більшою імовірністю передбачить відразу до екстремальних дій на відпочинку. Це дослідження розглядає соціально-психологічні аспекти, щоб пояснити поширені поведінкові тенденції в контексті подорожей і туризму, і пропонує нові ідеї для практиків.

Зі збільшенням населення похилого віку у всьому світі зростає науковий інтерес до взаємозв'язку між туризмом і старінням населення. Після майже чотирьох десятиліть наукових досліджень з'явилася потреба в усебічному огляді нових досліджень. Наприклад, було розпочато дослідження, щоб дослідити мотивацію літніх туристів з 1980-го до 2017-го року включно (Otoo, & Kim, 2020). Отримані дані свідчать про потенційне збільшення кількості публікацій у найближчі десятиліття, домінування на певних ринках, включаючи США, Авст-

© Мілютіна Катерина, Обухова Маргарита, 2023

ралію та Китай, появу чотирьох широких доменів мотивації подорожей для людей похилого віку, розділених на 13 піддоменів. Ці мотиви відрізняються у різних поколіннях старших людей. Мотиви відпочинку, саморозвитку, ознайомлення з культурою є провідними мотиваціями, але їм потребують майбутніх досліджень.

Подорож починається не тоді, коли людина купує квитки на потяг або літак, вона починається з мрії. Дослідники вивчали пошук натхнення або ідей для подорожей, що є частиною фази мрій, яка міститься на початку процесу подорожі (Dai, Wang, & Kirillova, 2022). Проте онтологічне та епістемологічне розуміння натхнення під час подорожі все ще перебуває у зародковому стані. Базуючись на літературі про натхнення з психології та маркетингу, це дослідження концептуалізує натхнення від подорожей як мотиваційний стан, який спонукає потенційного туриста втілювати в життя нові ідеї подорожі. Пояснюючи два різних стани, натхненний і немотивований, ця примітка також припускає, що натхнення може стати потенційним коротким шляхом у прийнятті туристичних рішень. Сценарій вибору місця призначення використовується для ілюстрації стратегії натхнення. Натхнення від подорожей може допомогти дослідникам вивчити забуту фазу мрій та ірраціональні аспекти прийняття рішень туристами. Спеціалісти з туристичного маркетингу можуть надихнути потенційних туристів, випадково пропонуючи менш відомі пам'ятки та нові враження, таким чином забезпечуючи бездоганний досвід від натхнення до бронювання. Саме це дослідження і було натхненням для нашої наукової розвідки.

У продовженні цих досліджень вивчали мотивацію подорожування, використовуючи (і враховуючи можливість застосування) теорію когнітивного дисонансу Фестінгера. Згідно з цією психологічною теорією, розробленою в 1950-х роках і досі широко використовуваною, дисонанс між ставленням і поведінкою може призвести до почуття дискомфорту, яке люди намагатимуться зменшити, змінюючи або своє ставлення, або свою поведінку. Автори зосередились на двох взаємопов'язаних процесах прийняття рішень, пов'язаних із поведінкою у подорожах, тобто виборі способу подорожі та виборі місця проживання. Незважаючи на те, що значна кількість досліджень поведінки під час подорожей посиляється на теорію когнітивного дисонансу, щоб пояснити отримані результати (наприклад, зміни ставлення), повного вивчення процесу зменшення когнітивного дисонансу в літературі про поведінку під час подорожей наразі немає. Але ця теорія допомагає пояснити зміни у ставленні до подорожей і виборі місця проживання та способу подорожі (De Vos, & Singleton, 2020).

Також досліджувалося нове явище під час подорожей та рекреації – фудстаграмінг, під час якого туристи починають знімати та ділитися фотографіями їжі (Wong, Liu, Li, Wu, Lu, & Law, 2019). Дослідження оцінює, як досвід фудстаграм феноменологічно побудований у польовому дослідженні. Створено також шкалу переваг *foodstagramming*, яка вимірює цінність, яку туристи сприймають у зйомці та обміні фотографіями їжі в соціальних мережах. Ці дослідження додатково перевіряють його номологічну мережу через взаємозв'язок, що веде від управління враженнями до задоволення від подорожі через переваги фудстаграмінгу. Результати розглядають головоломку в літературі, яка припускає, чому самовираження, збагачення досвіду харчування, соціальні зв'язки, залучення віртуальної спільноти та пам'ять про

особливі випадки лежать в основі феномену фудстаграмування та як вони можуть отримати сприятливі результати подорожей. Це дослідження ще більше сприяє розвитку індустрії гостинності та туризму завдяки уявленню про технологічні послуги ресторанів і подорожей.

Далі було порушено питання про те, чи є стабільними рекреаційні стратегії, чи легко вони змінюються під впливом зовнішніх чинників (Haggag, Whitmarsh, & Skippon, 2019). Вибір способу подорожі часто є звичним, і звички важко позбутися, оскільки автоматичні реакції на стабільні контексти набуті через повторення. Один із підходів полягає в тому, щоб дестабілізувати стабільні контексти, які впливають на звички подорожувати. Така можливість може виникнути, коли люди переїжджають, тому ми передбачили, що вибір способу подорожі та звички студентів університету зміняться без втручання у зміну поведінки, коли вони переїжджають в інший гуртожиток на наступний семестр. Студенти університету (N = 250) заповнили дві анкети з інтервалом приблизно в 5,5 місяця між новими навчальними роками; 153 студенти переїхали. Як і було передбачено, коли студенти змінили свій вибір способу пересування, їхній новий вибір став більш автоматичним, а старий – менш автоматичним. Зміни в подорожі до переїзду були заплановані завчасно, однак було недостатньо доказів того, що зміни в соціальному контексті чи активовані цінності були пов'язані зі змінами в типі подорожі. Автори обговорюють ці висновки стосовно набуття звичок і гіпотез розриву звички та самоактивації (Verplanken, Walker, Davis, & Jurasek, 2008). Гіпотеза розриву звички стверджує, що коли зміна контексту порушує звички індивідів, відкривається вікно, у якому поведінка, найшвидше, буде свідомо розглянута. Гіпотеза самоактивації стверджує, що коли цінності, закладені в Я-концепції, активуються, вони, найшвидше, керуватимуть поведінкою. Поеднуючи ці дві гіпотези, було передбачено, що зміна контексту підвищує імовірність того, що важливі цінності враховуються та керують поведінкою. Студенти, які були стурбовані екологією, частіше подорожували пішки після переїзду, ніж ті, які не змінювали місце проживання. Автори дійшли висновку, що для формування нових звичок у подорожах, серед студентів університету дуже важливий контекст (Haggag, Whitmarsh, & Skippon, 2019).

З попередніх досліджень випливає, що на стратегію подорожування впливає вік, соціальний статус у дитинстві, схильність до мрій, контекст проживання тощо. Водночас практично немає досліджень, присвячених впливу особистісних характеристик людини на вибір варіантів подорожування.

Методологія дослідження. Було проведено попереднє вивчення впливу когнітивного стилю полезалежності (ПЗ) і полenezалежності (ПНЗ) на вибір індивідуального стилю подорожей молоді.

Було застосовано такі **методи дослідження**: теоретичні – аналіз, систематизація і узагальнення психологічних даних з проблеми дослідження; емпіричні – опитування (поглиблене інтерв'ю) про вибір індивідуального стилю подорожування та особистісні характеристики людини, методика "Тест включених фігур Готтшальдта".

Емпірична база дослідження: вибірку становило 20 осіб (N = 20), з яких 11 жінок та 9 чоловіків віком від 20 до 25 років. Усі учасники брали участь в обстеженні добровільно, з усвідомленою згодою.

Результати дослідження. За результатами діагностики когнітивного стилю, а саме параметра ПЗ та ПНЗ, 11 досліджуваних виявилися ПЗ, з яких 6 жінок і 5 чоловіків, а 9 – ПНЗ, з яких 5 жінок і 4 чоловіки.

За результатами опитування (поглибленого інтерв'ю) було виявлено, що ПЗ досліджувані характеризуються так: під час вирішення складних життєвих питань, прийняття рішення прислухаються до думки інших, особливо авторитетів, їм важливо отримувати поради, буває, що достатньо лише вербалізації власних роздумів у присутності іншого, щоб визначитися у наступних діях, тобто вони мають життєві орієнтири на зовнішнє поле; у міжособистісних стосунках доброзичливі, товариські, прагнуть підтримки і допомоги; обирають такий вид діяльності, де заздалегідь розроблена інструкція, обумовлені засоби, встановлені правила; у процесі навчання зазвичай займають позицію глядача і для успішності засвоєння матеріалу потребують зовнішнього підкріплення; як особистості чудово проявляють себе у сфері мистецтва і гуманітарних дисциплін; схильні до частого хвилювання або тривожності, самоаналізу, відчувають складнощі у прийнятті себе такими, якими є, без дорікань і вини; здатні до вибору стратегії "уникнення", адже зазнають складнощів у рішучих діях, схильні до швидкого та тривалого фізичного і емоційного напруження, здатні нести відповідальність за дії і наслідки, тому віддають перевагу тому, щоб бути осторонь від конфліктних ситуацій і відкладати можливість прийняття рішень у проблемних / нелегких питаннях.

Завдяки опитуванню ПНЗ досліджуваних було встановлено, що вони характеризуються здатністю спиратися на власний життєвий досвід, сили, уміння, знання у прийнятті важливих рішень чи виконанні завдань, тобто орієнтуються на внутрішнє поле; у міжособистісних стосунках завжди готові прийти на допомогу, навчити; не бояться діяльності, яка містить у собі невизначеність

і новизну, вимагає власного внеску і можливого подолання труднощів; є дисциплінованими, відповідальними, віддають перевагу самостійному плануванню та структурованості; у процесі навчання є активними учасниками із високою внутрішньою мотивацією; схильні сприймати життєві кризи як нові можливості, а не перешкоди; здатні до логічних оцінок і швидких зважених рішень; конфліктні ситуації такими їм не здаються, адже вони легко можуть зорієнтуватися у її вирішенні і адаптуватися до них умов.

Таким чином, параметр ПЗ більшою мірою свідчить про соціальну компетентність особистості, а ПНЗ – про інтелектуальну.

У процесі поглибленого інтерв'ю на тему вибору подорожей усім досліджуваним було запропоновано відповіді на три стандартних запитання опитування, обравши притаманні їм варіанти відповідей (на власний розсуд кількість варіантів відповідей) або дати власні:

1. Який саме варіант подорожей вам подобається найбільше?

"По своєму місту", "на природі", "в межах країни", "за кордон", "в "екзотичні" країни".

2. Який спосіб подорожей до вподоби?

"Пішки", "велосипед або човен", "автобус", "поїзд", "літак".

3. Самостійно, в парі чи з туристичною групою?

Таким чином, було виявлено, що серед ПЗ респондентів як варіант подорожей 7 осіб обрали "в межах країни", "за кордон" і "на природі", 3 особи – "по своєму місту" і "в "екзотичні" країни". Як спосіб подорожей 8 осіб обрали "літак", 5 – "пішки" і "автобус", 4 – "потяг" і "автівка". Жоден не обрав "велосипед або човен". У вподобаннях щодо оточення у подорожах 5 осіб воліли б самостійно подорожувати, 9 в парі. Результати представлено на рис. 1.

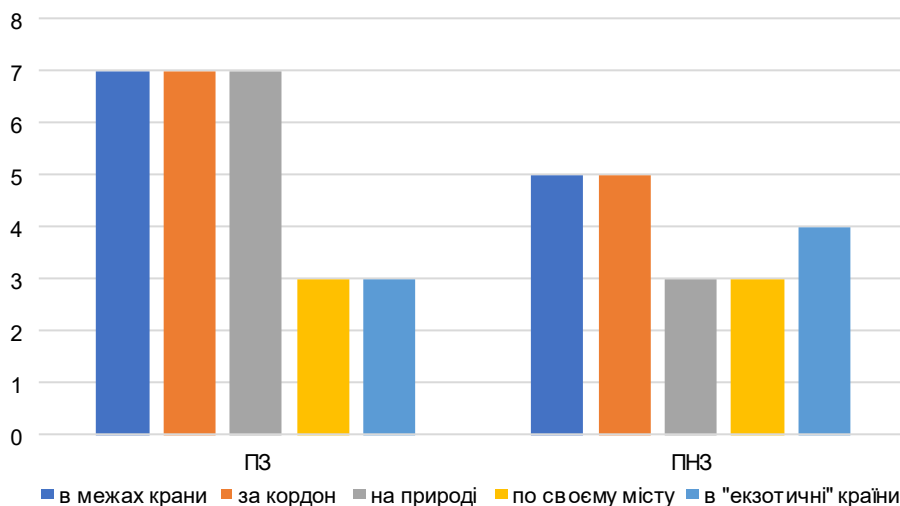

Рис. 1. Вибір напрямку подорожей залежно від когнітивного стилю

ПНЗ респонденти дали такі відповіді. Як варіант подорожей 5 осіб обрали "по своєму місту" і "за кордон", 4 – "в "екзотичні" країни", 3 – "на природі" і "по своєму місту". Як спосіб подорожей 6 осіб обрали "пішки", 4 – "автівка" і "літак", 3 – "потяг", "автобус" і "велосипед". Вибір оточення у подорожах був таким: 5 осіб обрали "самостійно" і "в парі", 3 – "з туристичною групою". Цікаво, що полнезалежні респонденти не обирали варіан-

ти "своїм містом" та значно рідше – "на природі". На їхню думку, це нецікаві подорожі, які не мають визначеної цілі. Натомість полнезалежні обирали ці варіанти як рекреаційні – "відпочинок, насолода природою, приємними куточками знайомого міста".

Хочу зазначити, що 4 особи, з яких 1 ПЗ і 3 ПНЗ, подали свій варіант "автівка". На основі отриманих результатів було розроблено шкали (характеристику) ПЗ і

ПНЗ осіб залежно від вибору варіанта, способу і оточення під час подорожей.

Було встановлено, що ПЗ особи обирають такі поєднання варіантів подорожей і характеризують себе таким чином:

- "по своєму місту" + "пішки" – мрійливі, романтичні особи, які надихаються і відпочивають, спостерігаючи за життям довкола, схильні швидко переключити увагу і помічати дрібні деталі (наприклад, маленькі вулички, непримітні сувенірні лавки), впевнено і комфортно себе почувають у добре знайомих місцях як на одинці, так і з близькою людиною, а дотримання власного темпу дає можливість "заземлитися" і чудово відпочити.

- "в межах країни" + "автобус" / "потяг" / "автівка" – прагнуть спокою, безпеки, стабільності, мінімальної необхідності виходу із зони комфорту, а відсутність потреби розробляти стратегії адаптації дозволяє максимально розслабитися емоційно і фізично, здатні самостійно помітити можливості змін і контрастів довкола без потреби дальніх переміщень, що сприяє відпочинку.

- "за кордон" + "літак" / "автобус" – для відпочинку прагнуть різноманіття, готові виходити із зони комфорту, але якщо заздалегідь будуть про це попереджені і внутрішньо налаштовані, на перший погляд можуть здатися пасивними, але насправді вони насолоджуються кожним моментом, можуть бути захоплені краєвидами настільки, що або дуже яскраво виражають емоції, або перебувають у стані "зачарованості", воліють довіритися лише знавцям місцевості, але завжди також розраховують і на себе.

- "на природі" + "пішки" / "автобус" / "потяг" – духовний і фізичний контакт із природою дозволяє відновити контакт із собою, відчути власні бажання та прагнення, заспокоїтися, відновити ресурс, призупинити життєвий ритм, щоб бути готовим знову взаємодіяти із соціумом, ці особи справжні естети, раціонально економні: воліють краще купити один раз дорожче і якісне, ніж частіше, але дешевше, віддають перевагу практичності, а не тенденціям моди.

- в "екзотичні" країни" + "літак" – як джерело відпочинку та рекреації готові кардинально змінити власне оточення, культуру, але схильні довго налаштовуватися на таку діяльність, зваживши всі переваги і недоліки, здатні щиро виражати емоції, мають чіткий життєвий фільтр до будь-чого "моє – не моє", добре розвинена інтуїція, чуттєві.

Було визначено, що ПЗ особи не воліють мандрувати способом "велосипед або човен" та "у туристичній групі", адже це створює відчуття обмеження у прояві власних бажань, вимагає абсолютного підлаштування під зовнішні умови, що зовсім пригнічує їхній особистісний прояв, який має великий потенціал під час подорожі, на відміну від вирішення складних ситуацій. ПЗ досліджувані воліють подорожувати виключно "в парі" чи "самостійно", що дозволяє їм проявити свої високі вміння турботи і приділити якісну увагу власним захопленням і вподобанням й при цьому розділити емоції з близькою людиною із повним відчуттям прийняття.

За результатами поглибленого інтерв'ю було встановлено, що ПНЗ особи обирають такі поєднання варіантів та способів подорожей і характеризуються таким чином:

- "по своєму місту" + "пішки" / "велосипед" – мають високу схильність до самодисципліни та самоорганізації, планування, воліють усе тримати під власним контролем, володіють відчуттям часу та вміють раціонально

розпоряджатися ним, ці особи справжні стратеги, тому завжди чітко уявляють який відпочинок бажають.

- "в межах країни" + "автівка" / "потяг" – тактовні і чемні особистості, які готові брати під особистий контроль і організацію усі елементи відпочинку, проте здатні розділити цю функцію і з кимось іншим, завжди розглядають усі можливі варіанти дозвілля і обирають прийнятний, виходячи із об'єктних можливостей і суб'єктивних вподобань.

- "на природі" + "автівка" / "велосипед" – наявні високі аналітичні здібності та структурування проявляються у оцінці властивостей і життя природи загалом, власної взаємодії, що дуже надихає, відчувають себе в моменті "тут і зараз", дослухаючись до внутрішнього голосу, прагнуть руху, в якому і отримують ресурс.

- "за кордон" + "літак" / "автобус" – дружелюбні і товариські особи, які знайдуть спільну мову з будь-ким, культурні відмінності лише підвищують інтерес до пізнання нового, мають високу адаптивність, не бояться перешкод, здатні враховувати попередній досвід подорожей для вдосконалення наступних, що сприяє підвищенню урізноманітненню вражень від відпочинку.

- "в "екзотичні" країни" + "літак" – ці особи справжні індивідуалісти і саме під час відпочинку готові яскраво проявляти себе в різній діяльності, пробувати щось нове, проявляють незалежність і наполегливість у відстоюванні власної думки, рішучі і сміливі, але якщо заздалегідь мають продуманий план, воліють діяти за ситуацією, але не розробляти попередньо ще план Б (окрім плану А).

Також було виявлено, що ПНЗ досліджувані готові подорожувати як самостійно, так із близькою людиною або туристичною групою, що свідчить про високу адаптаційну здатність, комунікативність, готовність самостійно приймати рішення, іти на компроміс або слідувати інструкції і враховувати бажання інших, будь-які можливості "перевірити власну силу волі" та "духовну міць", проявити інтелект сприяють самоствердженню, що є частиною рекреації і відпочинку.

Дискусія. У дослідженнях вивчалися численні зв'язки між ставленням до подорожей, соціально-демографічними факторами, об'єктивною доступністю для прогулянок, сприйнятою доступністю для прогулянок та усвідомленою поведінкою під час прогулянок (Van der Lugt, Curl, & Scheiner, 2022). Сприймання доступності для прогулянок безпосередньо впливало на ймовірність прогулянок і, отже, відіграє важливу роль у розумінні поведінки під час подорожей. У нашому дослідженні особи з полезалежністю приймали знайоме місто та природне оточення як приємне та доступне для подорожей.

Більшість досліджень когнітивного стилю присвячено не проблемі рекреації, а проблемам навчання. Дослідники з'ясували, що студенти з різними когнітивними стилями, зокрема залежністю від поля / незалежністю від поля, по-різному користуються навчанням на основі гіпермедіа (Weller, Repman, & Rooze, 2020). Було виявлено, що вони обирають різний стиль навчальної діяльності, що частково підтверджується і в нашому дослідженні, де знайдено розбіжності в індивідуальному стилі рекреації (Miller, 2007). Це дослідження вивчало вплив когнітивного стилю та очікуваної оцінки на креативність. Виявлено, що чим більш індивід полenezалежний, тим вищий показник креативності. (Giancola, Palmiero, Piccardi, & D'amico, 2022) Також встановлено, що під час візуального конструювання, незалежні від

поля індивідууми перевершували залежних від поля за креативністю, демонструючи вищий рівень творчості (Bian, Zhou, Chen, Zhao, Liu, & Yang, 2020, May). Було продемонстровано, що люди, які характеризуються полнезалежним (FI) або полезалежним (FD) когнітивним стилем, мають різні здібності щодо керування постійною увагою, тому вони можуть по-різному діяти у зв'язку "потік – продуктивність". Візуальні підказки достовірно допомагають зосередитися полезалежним особам. Імовірно, що саме ця особливість уваги сприяє тому, що вони поллюбляють знайомими містами та на природу.

У нашому попередньому дослідженні (Trofmov, Miliutina, Zelenin, Andrushchenko, Karamushka, 2022) було виявлено вплив рекреаційної діяльності, такої як спілкування з тваринами, на емоційний стан українців. Під час більш ґрунтовного вивчення психології рекреаційної діяльності буде здійснено дослідження впливу когнітивного стилю на вибір рекреації у більш широкому контексті.

Висновки. Таким чином, за результатами дослідження було встановлено, що ПЗ особи мають тенденцію до вибору подорожей своєю країною, за кордон, по своєму місту, на природу і в "екзотичні" країни, використовуючи такий спосіб пересування, як літак, пішки, автобус, автішка, потяг лише самостійно чи в парі, що свідчить про їхнє бажання залишатися у зоні власного комфорту, брати ресурс зі знайомого і відомого, що забезпечує відчуттям безпеки і стабільності, а присутність близької людини надає відчуття опори, підтримки і допомоги. Натомість ПНЗ досліджувані частіше воліють подорожувати своєю країною або за кордон, рідше – в "екзотичні країни", та майже не віддають перевагу проведенню дозвілля та рекреації на природі чи подорожуванню своїм містом, при цьому обираючи переважно спосіб "пішки", рідше автішкою та літаком і майже не обирають подорожі потягом, автобусом чи велосипедом, проте готові проводити цей час як самостійно, так і в парі чи з туристичною групою, що свідчить про їхні високі адаптаційні та організаційські здібності, готові проявляти допомогу та здатні відстоювати свою точку зору, вміння структурувати та аналізувати лише сприяє у підготуванні та реалізації якісного відпочинку, прагнуть до руху, де можна проявити власну силу та самоствердитися.

Перспективою подальшого дослідження буде поглиблене вивчення впливу когнітивного стилю на рекреаційну діяльність.

Внесок авторів: Катерина Мілютіна – концептуалізація; методологія; аналіз джерел, підготування огляду літератури або теоретичних засад дослідження; Маргарита Обухова – збір емпіричних даних та їх валідація; емпіричне дослідження.

Список використаних джерел

- Bian, Y., Zhou, C., Chen, Y., Zhao, Y., Liu, J., & Yang, C. (2020, May). The role of the field dependence-independence construct on the flow-performance link in virtual reality. In *Symposium on interactive 3D graphics and games* (pp. 1–9). <https://doi.org/10.1145/3384382.3384529>
- Dai, F., Wang, D., & Kirillova, K. (2022). Travel inspiration in tourist decision making. *Tourism Management*, 90. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2021.104484>
- De Vos, J., & Singleton, P. A. (2020). Travel and cognitive dissonance. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 138, 525–536. <https://doi.org/10.1016/j.tra.2020.06.014>
- Giancola, M., Palmiero, M., Piccardi, L., & D'amico, S. (2022). The relationships between cognitive styles and creativity: The role of field dependence-independence on visual creative production. *Behavioral Sciences*, 12(7), 212. <https://doi.org/10.3390/bs12070212>
- Haggar, P., Whitmarsh, L., & Skippon, S. M. (2019). Habit discontinuity and student travel mode choice. *Transportation research part F: traffic psychology and behaviour*, 64, 1–13. <https://doi.org/10.1016/j.trf.2019.04.022>
- Hall, J. K. (2000). Field dependence-independence and computer-based instruction in geography [Doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University]. Corpus ID: 59871102

Kim, J., Giroux, M., Park, J., & Lee, J. C. (2022). An evolutionary perspective in tourism: the role of socioeconomic status on extremeness aversion in travel decision making. *Journal of Travel Research*, 61(5), 1187–1200. <https://doi.org/10.1177/00472875211024738>

Miliutina, K., Trofmov, A., Zelenin, V., Andrushchenko, T., Karamushka, L. (2022, 6 September) The Role of Pets in Preserving the Emotional and Spiritual Wellbeing of Ukrainian Residents During Russian Hostilities. *Journal of Religion and Health*, 62, 500–509. <https://doi.org/10.1007/s10943-022-01669-4>

Miller, A. L. (2007). Creativity and cognitive style: The relationship between field-dependence-independence, expected evaluation, and creative performance. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 1(4), 243–246. <https://doi.org/10.1037/1931-3896.1.4.243>

Otoo, F. E., & Kim, S. (2020). Analysis of studies on the travel motivations of senior tourists from 1980 to 2017: Progress and future directions. *Current Issues in Tourism*, 23(4), 393–417. <https://doi.org/10.1080/13683500.2018.1540560>

Van der Vlugt, A. L., Curl, A., & Scheiner, J. (2022). The influence of travel attitudes on perceived walking accessibility and walking behaviour. *Travel Behaviour and Society*, 27, 47–56. <https://doi.org/10.1016/j.tbs.2021.11.002>

Verplanken, B., Walker, I., Davis, A., & Jurasek, M. (2008). Context change and travel mode choice: Combining the habit discontinuity and self-activation hypotheses. *Journal of Environmental Psychology*, 28(2), 121–127. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2007.10.005>

Weller, H. G., Repman, J., & Rooze, G. E. (2020). The relationship of learning, behavior, and cognitive style in hypermedia-based instruction: Implications for design of HBI. In *Planning Continuing Professional Development* (pp. 401–420). CRC Press. <https://doi.org/10.1201/9781003075301>

Wong, I. A., Liu, D., Li, N., Wu, S., Lu, L., & Law, R. (2019). Foodstagramming in the travel encounter. *Tourism Management*, 71, 99–115. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.08.020>

References

- Bian, Y., Zhou, C., Chen, Y., Zhao, Y., Liu, J., & Yang, C. (2020, May). The role of the field dependence-independence construct on the flow-performance link in virtual reality. In *Symposium on interactive 3D graphics and games*, 1–9. <https://doi.org/10.1145/3384382.3384529>
- Dai, F., Wang, D., & Kirillova, K. (2022). Travel inspiration in tourist decision making. *Tourism Management*, 90. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2021.104484>
- De Vos, J., & Singleton, P. A. (2020). Travel and cognitive dissonance. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 138, 525–536. <https://doi.org/10.1016/j.tra.2020.06.014>
- Giancola, M., Palmiero, M., Piccardi, L., & D'amico, S. (2022). The relationships between cognitive styles and creativity: The role of field dependence-independence on visual creative production. *Behavioral Sciences*, 12(7), 212. <https://doi.org/10.3390/bs12070212>
- Haggar, P., Whitmarsh, L., & Skippon, S. M. (2019). Habit discontinuity and student travel mode choice. *Transportation research part F: traffic psychology and behaviour*, 64, 1–13. <https://doi.org/10.1016/j.trf.2019.04.022>
- Hall, J. K. (2000). Field dependence-independence and computer-based instruction in geography [Doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University]. Corpus ID: 59871102
- Kim, J., Giroux, M., Park, J., & Lee, J. C. (2022). An evolutionary perspective in tourism: the role of socioeconomic status on extremeness aversion in travel decision making. *Journal of Travel Research*, 61(5), 1187–1200. <https://doi.org/10.1177/00472875211024738>
- Miliutina K., Trofmov A., Zelenin V., Andrushchenko T., Karamushka L. (2022, 6 September) The Role of Pets in Preserving the Emotional and Spiritual Wellbeing of Ukrainian Residents During Russian Hostilities. *Journal of Religion and Health*, 62, 500–509. <https://doi.org/10.1007/s10943-022-01669-4>
- Miller, A. L. (2007). Creativity and cognitive style: The relationship between field-dependence-independence, expected evaluation, and creative performance. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 1(4), 243–246. <https://doi.org/10.1037/1931-3896.1.4.243>
- Otoo, F. E., & Kim, S. (2020). Analysis of studies on the travel motivations of senior tourists from 1980 to 2017: Progress and future directions. *Current Issues in Tourism*, 23(4), 393–417. <https://doi.org/10.1080/13683500.2018.1540560>
- Van der Vlugt, A. L., Curl, A., & Scheiner, J. (2022). The influence of travel attitudes on perceived walking accessibility and walking behaviour. *Travel Behaviour and Society*, 27, 47–56. <https://doi.org/10.1016/j.tbs.2021.11.002>
- Verplanken, B., Walker, I., Davis, A., & Jurasek, M. (2008). Context change and travel mode choice: Combining the habit discontinuity and self-activation hypotheses. *Journal of Environmental Psychology*, 28(2), 121–127. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2007.10.005>
- Weller, H. G., Repman, J., & Rooze, G. E. (2020). The relationship of learning, behavior, and cognitive style in hypermedia-based instruction: Implications for design of HBI. In *Planning Continuing Professional Development* (pp. 401–420). CRC Press. <https://doi.org/10.1201/9781003075301>
- Wong, I. A., Liu, D., Li, N., Wu, S., Lu, L., & Law, R. (2019). Foodstagramming in the travel encounter. *Tourism Management*, 71, 99–115. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.08.020>

Отримано редакцією журналу / Received: 17.03.2023

Порецензовано / Revised: 27.03.2023

Схвалено до друку / Accepted: 13.05.2023

Kateryna MILUTINA, PhD (Psychol.), Prof.
ORCID ID: 0000-0003-0013-2989
e-mail: katerinamilutina1963@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Margarita OBUKHOVA, Student
ORCID ID: 0009-0006-7394-4995
e-mail: margosha.ob.2001@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

FIELD DEPENDENCE / FIELD INDEPENDENCE AS A FACTOR OF INDIVIDUAL TRAVEL STYLE

Background. Means of restoring a normative mental state, increasing stress resistance is the most urgent problem today. Traveling as a way of leisure and recreation began not so long ago – from the second half of the 20th century. The desire for changes and life movement is an unconscious natural desire for the development and manifestation of individual research strategies and cognitive processes, that is, cognitive style. The purpose of our article is to highlight the results of a pilot study of the connection between field dependence and field dependence with an individual style of recreational activity (travel).

Methods. The following methods were used: the Gottschaldt test of included figures, a questionnaire and an in-depth interview: The sample consisted of 20 people (N=20), of which 11 were women and 9 were men, aged from 20 to 25 years. All participants took part in the survey voluntarily, with informed consent.

Results. It was found that among field-dependent respondents, 7 people chose "within the country", "abroad" and "in nature", 3 people – "around their city" and "to "exotic" countries" as a travel option. As a method of travel, 8 people chose "plane", 5 – "on foot" and "bus", 4 – "train" and "car". No one chose "bicycle or boat". In terms of travel environment preferences, 5 people would prefer to travel alone, 9 in pairs. As a travel option, among field-independent people, 5 people chose "around their city" and "abroad", 4 – "to "exotic" countries", 3 – "in nature" and "around their city". As a method of travel, 6 people of the rite of passage "on foot", 4 – "car" and "plane", 3 – "train", "bus" and "bicycle". The choice of travel environment was as follows: 5 people chose "alone" and "in pairs", 3 – "with a tourist group". It is interesting that field-independent respondents did not choose the options "in their city" and much less often – "in nature".

Conclusion. It was established that field-dependent individuals tend to choose to travel alone or in pairs. Instead, field-independent respondents more often prefer to travel within their country or abroad, sometimes by train, bus or bicycle, but are ready to spend this time either independently, as a couple or with a tourist group.

Keywords: Cognitive style, field dependence, travel, youth, psychology of recreation.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses, or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.